

Secțiunea V. EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

**FORMAREA PROFESIONALĂ ETNOPEDAGOGICĂ A VIITORILOR ÎNVĂȚĂTORI.
FUNDAMENTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE
PROFESSIONAL ETHNO-EDUCATIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS.
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS**

**Valeriu CAPCELEA, conferențiar universitar, doctor habilitat,
Academia de Științe a Moldovei, Republica Moldova**

Rezumat: *Articolul analizează fundamentele teoretice și metodologice formării competenței etnopedagogice a cadrelor didactice, în baza studiului monografic, realizat de T. Panco, în cadrul studiilor de doctorat. Sunt evidențiate: valoarea și actualitatea problemei abordate, rezultatele științifice principale, logic argumentate și reflectate în cercetare.*

Cuvinte-cheie: *formarea profesională, formarea etnopedagogică, competența etnopedagogică, valori, cultura etnopedagogică*

Abstract: *The article analyzes the theoretical and methodological foundations of the formation of the ethnopedagogical competence of teaching staff, based on the monographic study, carried out by T. Panco, in the framework of her doctoral studies. The following are highlighted: the value and actuality of the problem addressed, the main scientific results, logically argued and reflected in the research.*

Keywords: *professional training, ethnopedagogical training, ethnopedagogical competence, values, ethnopedagogical culture*

În primul rând, este necesar să constatăm faptul că astăzi în științele educației, ca și în alte domenii ale științei contemporane, procesul de inventariere și de clasificare a faptelor, ceea ce a alimentat și a stimulat cercetările pe orizontală a fenomenelor, poate fi considerat încheiat. Actualmente știința poate fi îmbogățită cu noi date, mai ales, în urma cercetărilor în profunzime, pe verticală, care ar continua să explice însăși rațiunea de a fi a unui fapt ori fenomen social care să ne apropie cât mai mult de înțelegerea mecanismelor existenței și funcționării societății globalizate și a statului nostru care se află la etapa tranziției de la totalitarism spre democrație. Din punctul acesta de vedere, monografia *Этнопедагогическая компетентность. Теоретические и методологические основы формирования*, elaborată de Dna Tatiana Panco este cât se poate de oportună și binevenită, deoarece până în prezent lipsește un studiu interdisciplinar, o viziune pedagogică globală ce ar trata această problemă destul de spinosă și controversată în toată complexitatea ei.

Vreau să remarc, în primul rând, valoarea și actualitatea problemei abordate, pe motiv că reformele sociale, politice și economice care se produc în societatea noastră ce se află în procesul de tranziție de la societatea totalitaristă la cea democratică actualizează necesitatea autodeterminării etnice și naționale, fapt care demonstrează importanța renașterii pedagogiei populare, educația în baza idealului popular, a valorilor naționale și a culturii etnice. Reieșind din aceasta, desigur că actualitatea lucrării este indiscutabilă.

Domeniul formării profesionale a viitoarelor cadre didactice implică dezvoltarea unui sistem de competențe profesionale (competența socio-pedagogică, psihologică, didactică și metodologică), care vor contribui la realizarea calitativă a activității profesionale și vor permite realizarea independentă și eficientă a obiectivelor educaționale.

Cercetarea examinează competența etnopedagogică, fiind apropiată de competența etnoculturală, care acționează ca o trăsătură de personalitate, exprimată în prezența unor cunoștințe și abilități etnopedagogice profunde și considerabile, iar competența etnoculturală a elevilor și învățătorilor – apropiată de definirea competenței etnopedagogice. Totodată competențele se examinează nu doar ca valori imanente, reprezentate de cunoștințe-capacități-atitudini, ci și în strânsă legătură cu trăsăturile caracteriale, comportamentele și aptitudinale ale subiecților, fapt reprezentat cu suficiență de modul în care este conceput și desfășurat experimentul de constatare și cel de formare, precum și de rezultatele acestora.

O deosebită importanță în activitatea profesională a pedagogilor o exercită competența estetică, cognitivă, comunicativă, interculturală și mai ales, etnopedagogică. Cadrele didactice moderne au nevoie de cunoștințe și abilități etnopedagogice profunde și considerabile. Suntem conștienți de importanța promovării culturii, idealului și valorilor etnice, de conștientizarea necesității autoidentificării culturale în contextul globalizării și diversității societății moderne multiculturale și polietnice. Mult mai evidentă devine preocuparea pedagogiei pentru domeniile formării competențelor, ele fiind finalitățile principale ale educației, nu sunt unicele, ci sunt adevărata finalitate a educației ce se referă la întreaga personalitate a celui educat. Alături de competențe, trăsăturile caracteriale și comportamentele, formate prin educație, precum și aptitudinile, talentele moștenite sunt evident dezvoltate prin acțiunile educaționale.

Dezvoltarea competenței etnopedagogice, componentele constitutive ale cărei sunt: cunoștințe și abilități etnopedagogice profunde și considerabile, apropiate de competența etnoculturală, demonstrează deosebita necesitate și relevanță a pregătirii etnopedagogice a învățătorilor în cadrul formării profesionale inițiale. Ori aceasta *reprezintă una dintre cele mai importante direcții ale politicii educaționale a Republicii Moldova și a altor țări europene.*

Actualitatea temei abordate este aprofundată, în special, de competența cercetătoarei privind operaționalizarea formării profesionale inițiale a învățătorului. În acest context, autoarea răspunde la provocările din mediul educațional în care activează, ceea ce reprezintă o valoare în plus a cercetării; reușește să coreleze ideea principală cu direcțiile prioritare de cercetare-dezvoltare din țară, tendințele științei mondiale. Cercetarea abordează sistemic, complex și integral conceptul *formarea profesională etnopedagogică a învățătorului* stabilind fundamentele epistemologice ale acestuia [4].

Sub aspect aplicativ, rezultatele și concluziile investigațiilor efectuate în plan teoretic, sunt de un real folos pentru elaborări științifice noi în materia subiectelor tratate, aprofundarea studiilor în domeniul științelor educației, înțelegerea adecvată a obiectivelor și sarcinilor formării etnopedagogice ale învățătorilor, identificarea unor

soluții noi la probleme de fundamentare și formare etnopedagogică în contextul globalizării, modernizării și informatizării societății. Conceptele de „cultură etnică” și „cultură etnopedagogică”, ca probleme în contextul modernizării, depășirii moștenirii nefaste a lui „homo sovieticus”, a integrării europene a Republicii Moldova pot fi utile și pentru învățători în procesul de predare în condițiile societății post-moderne multiculturale și polietnice.

Sub aspect didactic, rezultatele obținute sunt utile pentru învățători în virtutea pregătirii personalului didactic pentru realizarea activității pedagogice la diverse niveluri de învățământ, începând de la cel primar până la cel gimnazial, liceal și superior, în pregătirea personalului didactic în procesul de formare profesională continuă și recalificare. Totodată, este propusă o viziune novatoare privind formula conținutului științific al conceptelor-cheie „cultura etnică” și „cultura etnopedagogică” „competență etnopedagogică” ca fundament pentru formarea etnopedagogică inițială și a componentei etnopedagogice a învățătorilor.

Merită toată lauda examinarea într-un subcapitol aparte intitulat *Этнические ценности – ключевой компонент этнопедагогической компетентности учителя*, care reprezintă o problemă foarte actuală ce se referă la lipsa unei înțelegeri profunde din partea unui segment larg al societății privind locul și rolul valorilor naționale în procesul de integrare europeană. Chiar numai expunerea sumară a unor aspecte ale problemelor abordate în lucrarea de față ne permite să afirmăm cu certitudine că ne aflăm în fața unei realizări științifice serioase [1].

Analiza conceptelor de „orientări valorice” și „valori etnice”, ca bază a competenței etnopedagogice, a permis cercetătoarei să abordeze subiectul pregătirii etnopedagogice din perspectiva manifestării durabile a valorilor morale prin asigurarea integrității procesului educațional holistic. Aceasta justifică idealul educațional al școlii din Republica Moldova care constă în „formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independentă de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”.

În opinia noastră, monografia în cauză va completa vidul, ce există încă la nivel epistemologic în ceea ce privește formarea profesională etnopedagogică a învățătorilor, cadrul teoretico-metodologic general al teoriei pedagogice ce ține de dimensiunea etnică și valorile naționale utilizate în procesul didactic. În același timp, au fost determinate reperele conceptual-teoretice de investigație a fenomenului etnopedagogic, care a oferit posibilitatea de a o analiza într-o nouă manieră operațional-aplicativă, relația dintre „cultura etnică” și „cultura etnopedagogică” în contextul tranziției societății noastre de la totalitarism spre democrație. Un merit considerabil a autoarei, constă în faptul că ea a încercat să fundamenteze conceptual de „cultură etnică” în contextul europeanizării societății, devenită problemă publică stringentă prin prisma integrării europene a statului nostru. În același timp, este propusă o viziune novatoare privind validarea experimentală a *Modelului de formare etnopedagogică inițială* fiind create și

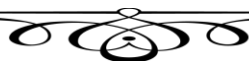
utilizate principiile, condiții, criteriile de evaluare, indicatori, forme și strategii specifice pentru învățământul superior [3].

Prin modul cum a fost concepută și realizată, prin diversitatea problemelor abordate, prin bogăția de fapte și profunda lor cunoaștere, prin comentariile competente și pline de sugestii, prin ampla bibliografie, lucrarea se prezintă ca una originală, scrisă în cunoștință de cauză. Merită să fie menționată, de asemenea, exprimarea logică într-o frumoasă limbă literară, aparatul noțional adecvat, caracterul riguros și sistematic al aranjării materialului în capitole și subcapitole.

Un merit incontestabil al lucrării rezidă, în opinia noastră, în adoptarea și promovarea unei viziuni de ansamblu asupra problemelor examinate în monografie: faptele particulare, adică analiza modalității fundamentării teoretice, a elaborării și validării *Modelului de formare etnopedagogică inițială a învățătorului* sunt proiectate și investigate pe fundalul întregului. Autoarea a reușit să realizeze acest obiectiv prin cunoașterea temeinică nu numai a reperelor teoretice ale formării etnopedagogice a învățătorului, dar și a celorlalte micro sisteme ale acestui fenomen social specific, mai ales, a fenomenelor ce țin de „cultura etnică” și „cultura etnopedagogică”. În aceeași ordine de idei, lucrarea pe marginea căreia ne pronunțăm, e una dintre puținele recenzate de noi, în care poate fi urmărită o simbioză fericită a examinării unei problematice concrete cu luarea în discuție a unor aspecte generale, legate de raportul dintre „cultura etnopedagogică” națională în contextul în care integrarea europeană cu potențial de idee națională reprezintă o prioritate și procesele de globalizare care se desfășoară în epoca post-modernă. În felul acesta, eventualul investigator, luând cunoștință de monografia Dnei T. Panco, se va familiariza cu aspectele ce vizează statutul interdisciplinar și complex a raportului dintre „cultura etnică” și „cultura etnopedagogică” în epoca de tranziție de la societatea totalitaristă la cea democratică.

În general, consider că capitolul 3 constituie o realizare o lucrării în cauză, care se fundează din punct de vedere axiologic și reflectă legătura dialectică dintre abordările culturologice și competente, ce deosebește *Modelul pregătirii etnopedagogice a viitorilor învățători* de modelele și programele care există astăzi, care se bazează numai pe una din abordările enunțate anterior, care permit să înțelegem esența formării unui nou *Model a pregătirii etnopedagogice inițiale a viitorilor învățători*.

Nu poate fi contestată nici afirmația în ceea ce privește utilizarea unei terminologii univoce pentru denumirea conceptului de formare profesională etnopedagogică a învățătorului. Utilizarea noțiunilor implicate este cauzată, după cum conchide autoarea, fie de inconsecvența unor cercetări, fie de atitudinea formalistă față de existența în științele educației a termenului de „cultură etnopedagogică”, fie de utilizarea arbitrară a noțiunilor, fie de confundarea unor realități sociale diferite, fie de substituirea părții prin întreg și viceversa, fie de amalgamarea diverselor aspecte ale fenomenului investigat, fie de neglijarea superfluității, fie de diletantismul de care fac abuz unii cercetători pentru a-și justifica punctul de vedere, fie de utilizarea unor ne-termeni, dar cu accepție terminologică sau a unor termeni, dar nu cu accepția lor terminologică consacrată, fie de eclecticismul interpretării unor noțiuni pedagogice fundamentale etc. În această ordine de idei, autoarea a încercat și a reușit să aducă

lumină în problema utilizării noțiunilor pedagogice în general și a concepției de formare etnopedagogică a învățătorului a raportului dintre „cultura etnică” și „cultura etnopedagogică” a învățătorului, în mod special.

În concluzie, subliniem importanța și valoarea cercetării realizate, precum și perspectivele deschise pentru domeniul formării profesionale cadrelor didactice. Putem conchide, că lucrarea constituie un studiu integral, de sine stătător, finalizat, cu concluziile și recomandările concrete, care, fără îndoială, va provoca noi intenții de a cerceta tema respectivă din partea pedagogilor, etnologilor, sociologilor, eticienilor etc.

Referințe bibliografice:

1. PANCO, T. Formation of the ethno-pedagogical competence in the system of professional training of future teachers. In: *Areas of scientific research among young academics*. Krakow: Scriptum, 2021, pp. 151-162. ISBN 978-83-66812-45-1;
2. КАПЧЕЛЯ, В. М. *Национальные традиции: сущность, генезис, перспективы развития*. Кишинев: Штиинца, 1991. 123 с. ISBN 5-376-00872-X;
3. ПАНЬКО, Т., СИЛИСТРАРУ, Н. Концептуальные основы педагогической модели профессиональной этнопедагогической подготовки будущих учителей. In: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria Științe ale Educației, 2020, № 9 (139), с. 94-100. ISSN 1857-2103;
4. ПАНКО, Т. Педагогические условия формирования этнопедагогической компетентности будущих учителей в Республике Молдова. В: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*, Кишинев, 2020, № 1(19), с. 150-161. ISSN 1857-0623.